

ASIA Ministeriön vastauksen viipyminen**KANTELU**

Kantelija on oikeuskanslerinvirastoon 16.2.2017 saapuneeksi kirjatussa kirjoituksessaan arvostellut opetus- ja kulttuuriministeriön menettelyä kantelijan kirjeeseen ja tiedusteluun vastaamisessa. Kantelijan mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö ei ollut vastannut oikeusministeriön sille mahdollisia toimenpiteitä varten 18.12.2015 siirtämään kantelijan kirjeeseen eikä myöskään kantelijan 14.12.2016 päivättyyn kirjeeseen, jossa hän oli tiedustellut ministeriöltä vastausta kirjeeseensä ja syytä vastauksen viipymiseen. Oikeuskanslerinvirastoon 19.5.2017 saapuneeksi kirjatussa lisäkirjoituksessaan kantelija on arvostellut sittemmin saamansa, 28.4.2017 päivätyn opetus- ja kulttuuriministeriön vastauksen ja sen liitteenä olleen Museoviraston 11.3.2016 päivätyn selvityksen sisältöä ja sitä, että Museoviraston selvityksen antamisajankohdasta huomioon ottaen ministeriö oli kantelijan mielestä viivytellyt aiheettomasti hänen kirjeeseensä vastaamista yli vuodella.

Kantelija tuo kirjoituksissaan esiin käsityksensä, että Suomen viranomaisten ja niiden välisen yhteistyön toimimattomuuden vuoksi Suomesta oli ainakin vuosina 2012–2013 viety kansallisten merkkihenkilöiden ajoneuvoja ilman silloisen kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain (115/1999) 4 §:n 8 kohdassa säädettyä vientilupaa. Kantelija on pyytänyt myös oikeuskansleria selvittämään ajoneuvojen maastavientiä ja niihin liittyviä edellä mainitun lain rikkomuksia ja Museoviraston menettelyä samassa laissa tarkoitettuna lupaviranomaisena.

Edelleen kantelija on tuonut esiin tyytymättömyytensä Helsingin poliisilaitoksen menettelyyn asiaan liittyvän tutkintapyynnön käsittelyssä. Vielä kantelija on arvostellut tieliikenteen alan valtakunnallisena erityismuseona toimivan Mobilian menettelyä edellä mainittuihin vientilupiin liittyvien asiantuntijalausuntojen antajana.

Kantelijan kirjoituksissa on ollut lukuisia liitteitä.

SELVITYS

Opetus- ja kulttuuriministeriöstä on asian alustavaa arviointia varten hankittu kantelijan 2.10.2015 päivätty kirje oikeusministerille, oikeusministeriön 18.12.2015 päivätty kirje opetus- ja kulttuuriministeriölle, kantelijan 14.12.2016 päivätty kirje opetus- ja kulttuuriministeriölle, asian diaariote 10.5.2017 sekä opetus- ja kulttuuriministeriön 28.4.2017 päivätty kirje kantelijalle ja sen liitteenä ollut Museoviraston 11.3.2016 päivätty lausunto liitteinen. Lisäksi ministeriöstä on hankittu sen Museovirastolle 25.1.2015 osoittama lausuntopyyntö ja esittelijän vaihtumisajankohtaa koskevia tietoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriöltä on kantelun johdosta hankittu 27.6.2017 päivätty lausunto, jonka ovat allekirjoittaneet ylijohtaja ja vanhempi hallitussihteeri.

Jäljennös viimeksi mainitusta lausunnosta lähetetään tämän päätöksen ohessa kantelijalle tiedoksi.

RATKAISU

Asian tapahtumatietoja

Oikeusministeriö on 18.12.2015 hallintolain (434/2003) 21 §:ään viitaten siirtänyt kantelijan 2.10.2015 oikeusministerille osoittaman kirjeen opetus- ja kulttuuriministeriölle mahdollisia toimenpiteitä varten. Siirtoa koskeva oikeusministeriön kirje on osoitettu opetus- ja kulttuuriministeriölle ja se on merkitty kantelijalle tiedoksi lähetettäväksi.

Kantelijan kirje on kirjattu opetus- ja kulttuuriministeriön diaariin asianimikkeellä ”Suomesta vietyjen ajoneuvojen salakuljetustapaukset”.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on ministeriön diaarin merkintöjen mukaan pyytänyt 27.1.2016 asiassa lausuntoa. Museovirastolle osoitettuun ylijohtajan allekirjoittamaan, 25.1.2016 päivättyyn lausuntopyyntöön on merkitty lisätietojen antajaksi hallitusneuvos. Lausunto on pyydetty toimittamaan ministeriöön viimeistään 11.3.2016. Museoviraston 11.3.2016 päivätty lausunto on merkitty diaariin 14.3.2016.

Kantelija on 15.12.2016 opetus- ja kulttuuriministeriöön saapuneeksi leimatussa kirjeessään tiedustellut vastausta oikeusministeriön sille siirtämään kantelijan kirjeeseen ja syytä vastauksen viipymiseen.

Asian ensimmäinen esittelijä on siirtynyt tehtävään toisessa ministeriössä 1.5.2017. Asia on huhtikuussa 2017 siirtynyt uuden esittelijän käsiteltäväksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 28.4.2017 päivätyllä, johtajan ja vanhemman hallitussihteerin allekirjoittamalla kirjeellä vastannut kantelijan alkuperäiseen kirjeeseen ja myöhempään tiedusteluun. Ministeriö on kirjeessä todennut pyytäneensä asiassa Museovirastolta selvitystä, joka on edelleen liitetty ministeriön kirjeeseen.

Arviointi

Lähtökohtia

Perustuslain 108 §:n 1 momentin oikeuskanslerin tulee muun ohella valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain (193/2000) 4 §:n (536/2011) 1 momentin mukaan oikeuskansleri tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menettelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta. Pykälän 3 momentin mukaan oikeuskansleri ei käsittele kantelua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä.

Oikeuskansleri ei voi puuttua viranomaisten lainmukaisen toimi- ja harkintavallan rajoissa tapahtuvaan päätöksentekoon. Sen sijaan oikeuskansleri voi puuttua selkeisiin menettelyllisiin virheisiin, harkintavallan väärinkäyttöön sekä perus- ja ihmisoikeuksia loukkaavaan toimintaan.

Oikeussäännöksiä

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Hallintolain (434/2003) 7 §:n (368/2014) 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Lain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Pykälän 2 momentissa säädetään, että jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Hallintokantelusta säädetään hallintolain 53 a (368/2014) ja 53 b (368/2014) §:issä. Hallintokantelu sisältää viranomaisen toiminnan laillisuuden selvittämistä koskevan toimenpidepyynnön valvovalle tai ylemmälle viranomaiselle.

Kantelijan kirjeen oikeudellinen luonnehdinta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on lausunnossaan luonnehtinut oikeusministeriön sille siirtämää kantelijan kirjettä kansalaiskirjeeksi. Lisäksi ministeriö on lausunnossaan todennut, että koska asiaa ei ole otsikoitu kanteluksi eikä sitä muutoinkaan ole siitä voinut päätellä, se on katsottu kiireettömäksi. Edelleen ministeriö ilmoittaa asian esittelijän erityisesti todenneen, ettei asiassa ole ollut kysymys henkilön oikeusturvasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön Museovirastolle osoittamassa lausuntopyynnössä ja edelleen Museoviraston antamassa lausunnossa kantelijan kirjettä on luonnehdittu selvityspyynnöksi. Ministeriö on siten katsonut kantelijan kirjeeseen vastaamisen edellyttävän siltä joka tapauksessa selvitystoimia. Ministeriö on Museovirastolle osoittamassaan lausuntopyynnössä viitanut selvityspyynnön sisällön osalta viranomaisten toiminnan lainmukaisuuden selvittämiseen. Edelleen Museoviraston lausunto on muun ohella sisältänyt kannanoton siihen, ovatko sen virkamiehet toimineet Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja lain edellyttämällä tavalla. Vielä ministeriö on kantelijalle antamassaan vastauksessa arvioinut jatkotoimenpiteidensä aiheellisuutta myös siltä kannalta, olivatko viranomaiset toimineet harkintavaltansa puitteissa.

Kokonaisuutena arvioiden kantelijan kirje on nähdäkseni ollut sen oikeudellisen luonnehdinnan kannalta merkityksellisten seikkojen kannalta siinä määrin tulkinnanvarainen, että minulla ei ole aiheita epäillä, että opetus- ja kulttuuriministeriö tulkitessaan sen selvitystoimia edellyttäväksi kansalaiskirjeeksi ja käsitellessään sitä sellaisena olisi ylittänyt harkintavaltansa tai muutenkaan menetellyt tavalla, joka edellyttäisi laillisuusvalvonnallisia toimenpiteitäni. Voin myös yhtyä ministeriön lausunnosta välittyvään näkemykseen, että kantelijan kirjeeseen vastaaminen ei sinällään ole ollut kiireellistä.

Olennaista asiassa on nähdäkseni ollut, että kirjeen lähettänyt kantelija ei olisi saanut jäädä epätietoiseksi, mitä hänen kirjeelleen opetus- ja kulttuuriministeriössä on tapahtunut. Vastauksen viipymisen lisäksi epätietoisuutta tästä on lisännyt se, että edes vastausta ja sen viipymisen syitä koskevaan kantelijan myöhempään tiedusteluun ei ole vastattu.

Vastauksen viipymisen ja sen syiden arviointi

Edellä selostetuvin tavoin opetus- ja kulttuuriministeriö on ilman aiheetonta viivytystä lähettänyt Museovirastolle asiaa koskevan lausuntopyynnön. Museovirasto on toimittanut lausuntonsa ministeriölle sen asettaman noin seitsemän viikon määräajan kuluessa. Tämän jälkeen asiassa ei ole ollut aktiivisia käsittelytoimia yli 13 kuukauteen. Edes vastausta ja sen viipymisen syitä koskevaan kantelijan tiedusteluun ei ole tänä aikana vastattu. Kun asia on huhtikuussa 2017 siirtynyt uudelle esittelijälle, on kantelijan kirjeeseen ja tiedusteluun annettu vastaus viipymättä. Kantelijan kirjeen käsittelyaika opetus- ja kulttuuriministeriössä on siten ollut yli 15 kuukautta ja edelleen kokonaiskäsittelyaika lähes 19 kuukautta, kun otetaan huomioon myös kirjeen lähes kolmen kuukauden käsittelyaika oikeusministeriössä.

Nähdäkseni asiassa ei ole ollut sen laatuun tai laajuuteen liittyvää erityistä perustetta sen edellä kerrotuin tavoin pitkälle käsittelyajalle. Tähän päätyessäni olen ottanut huomioon muun ohella sen, että kysymys on ollut Museovirastolta hankittavaa selvitystä edellyttävästä asiasta, mutta opetus- ja kulttuuriministeriö on myöhemmin asian esittelijän vaihduttua viipymättä arvioinut tuon Museovirastolta yli vuosi aikaisemmin saadun selvityksen sisällöltään riittäväksi kantelijan kirjeeseen vastaamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunnon mukaan kantelijalle ei ollut vastattu asian ensimmäisen esittelijän töiden priorisointiin perustuen. Ministeriön lausunnossa on tehty seikkaperäisesti selkoa asian ensimmäisen esittelijän tapahtuma-aikaisesta työtilanteesta ja -määrästä. Totean, että laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että viranomaisen resurssien puute ei sellaisenaan ole hyväksyttävä syy poiketa perusoikeutenakin turvatusta asian kohtuullisesta käsittelyajasta.

Ministeriö on lausunnossaan todennut, että asian käsittelyssä ei ole noudatettu kohtuullista aikaa. Ministeriö on ilmoittanut pyrkivänsä vastaisuudessa myös vähemmän kiireellisten asioiden käsittelyyn kohtuullisessa ajassa.

Vastauksen sisältöön kohdistuvan arvostelun arviointi

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus sisältää asiallisesti vain viittauksen ministeriön Museovirastolta hankkimaan lausuntoon ja ministeriön sen perusteella tekemän johtopäätöksen. Ministeriö on katsonut, että toimivaltaiset viranomaiset ovat menetelleet resurssiansa ja harkintavaltansa puitteissa ja että Museoviraston selvitys ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Sen sijaan ministeriön vastaukseen liitetystä Museoviraston lausunnossa on tehty laajasti selkoa asiaa koskevasta normistosta, viranomaistehtävistä ja -valtuuksista ja ongelmista käytännön toimintaympäristössä. Lisäksi lausunnossa on käsitelty seikkaperäisesti kantelijan kirjeessä yksilöityjä yksittäistapauksia ja Museoviraston toimintaa ja toimintamahdollisuuksia näissä tapauksissa. Edelleen lausunto sisältää kannanoton Museoviraston virkamiesten toiminnan lainmukaisuudesta. Vielä lausunnossa on ollut asiaa selvittäviä liitteitä.

Yksinomaan kantelussa esiin tuodun arvostelun perusteella minulla ei ole aihetta epäillä, että opetus- ja kulttuuriministeriö kerrotun sisältöisesti kantelijalle vastatessaan tai Museovirasto kerrotun sisältöisesti ministeriölle lausueessaan olisi ylittänyt harkintavaltansa tai muutenkaan menetellyt tavalla, joka edellyttäisi laillisuusvalvonnallisia toimenpiteitäni.

Muuhun kuin opetus- ja kulttuuriministeriön menettelyyn kohdistuva arvostelu

En ryhdy tutkimaan kantelijan kirjoituksissaan yksilöimien ajoneuvojen vuosille 2012–2013 ajoittamiin maastavienteihin liittyviä Museoviraston tai muidenkaan viranomaisten menettelyjä. Sama koskee museoista annetun valtioneuvoston asetuksen (1192/2005) 4 §:ssä säädettyjä tehtäviä näihin maastavienteihin liittyen mahdollisesti hoitaneen Mobilian menettelyjä. Kantelijan kirjoituksissa on näiltä osin kysymys edellä selostetun valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 3 momentin tarkoittamalla tavalla yli kaksi vuotta vanhasta asiasta. Lisäksi kirjoitukset ovat arvostelun kohteena olevien eri tahojen ja niiden konkreettisten menettelyjen osalta pääosin yksilöimättömiä.

Myös Helsingin poliisilaitoksen menettelyn osalta kantelijan kirjoitukset ovat siinä määrin yksilöimättömiä, että en ryhdy poliisilaitoksen menettelyä tutkimaan.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laiminlyönyt lakiin perustuvan velvollisuutensa ilman aiheutonta viivytystä vastata ministeriön toimialaan kuuluvaan kantelijan kirjoitukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on laiminlyönyt lakiin perustuvan velvollisuutensa myös siltä osin, että kantelijan tiedusteluun asian käsittelyn viipymisestä ei ole erikseen edes vastattu. Mielestäni asian käsittelyn viivästyttä on erityisen tärkeää antaa kohtuullisessa ajassa edes suuntaa-antava arvio vastausajankohdasta sitä koskevaan tiedusteluun. Kiinnitän opetus- ja kulttuuriministeriön huomiota edellä kerrottuun.

Muilta osin kantelijan kirjoitukset eivät anna aihetta toimenpiteisiini.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Kantelijan kirjoitusten liitteet palautetaan tämän päätöksen ohessa kantelijalle.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Oikeuskanslerinsihteeri

Juha Sihto

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi